

POSTANOWIENIE

Dnia 18 lipca 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Owczarek (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Józef Frąckowiak

SSN Wojciech Katner

w sprawie z wniosku E. Spółki Akcyjnej w G.
przy uczestnictwie D. J., T. J. i Skarbu Państwa – S. S.
o wpis w dziale III Kw Nr (...) służebności przesyłu na rzecz E. Spółki Akcyjnej w G.,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 18 lipca 2014 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy
od postanowienia Sądu Okręgowego w S.
z dnia 23 maja 2013 r., sygn. akt IV Ca (...),

uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w S.

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w S. postanowieniem z dnia 31 stycznia 2013 r. oddalił wniosek E. Spółki Akcyjnej z siedzibą w G. o wpis służebności przesyłu na rzecz wnioskodawcy w dziale III księgi wieczystej Kw Nr (...), prowadzonej dla nieruchomości stanowiącej własność D. J. i T. J.. Postanowieniem z dnia 23 maja 2013 r. Sąd Okręgowy w S. oddalił apelację wnioskodawczyni.

Sądy wskazały, że prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego w S. z dnia 28 grudnia 2011 r. stwierdzono nabycie poprzez zasiedzenie z dniem 16

marca 1968 r. przez Skarb Państwa dwóch służebności przesyłu o oznaczonym zakresie, obciążających działkę nr 491/3, stanowiącą część nieruchomości dla której prowadzona jest wskazana księga wieczysta. Do wniosku o wpis w księdze wieczystej dołączono urzędowy odpis tego postanowienia, urzędowy wypis aktu przekształcenia przedsiębiorstwa państwowego „Zakład Energetyczny S.” w jednoosobową akcyjną Skarbu Państwa pod firmą Zakład Energetyczny S. Spółka Akcyjna w S., dokonanego w dniu 12 lipca 1993 r. w formie aktu notarialnego, oraz - poświadczone za zgodność z oryginałem przez radcę prawną, zastępującą wnioskodawcę - odpis pełny z rejestru przedsiębiorstw KRS dotyczący wnioskodawcy, odpis zarządzenia Naczelnego Dyrektora Zakładów Energetycznych Okręgu (...) w B. z dnia 10 maja 1978 r. w sprawie działania Zakładu Energetycznego S. w S., odpis zarządzenia Prezesa Rady Ministrów nr 57 z dnia 30 grudnia 1988 r. w sprawie podziału niektórych przedsiębiorstw zgrupowanych we Wspólnocie Energetyki i Węgla Brunatnego z wykazem wskazującym, że z dotychczasowego przedsiębiorstwa państwowego (...) Okręg Energetyczny w B. utworzone zostaje m.in. przedsiębiorstwo państwowe pod nazwą Zakład Energetyczny S. w S., odpis zarządzenia Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 9 lipca 1993 r. w sprawie podziału przedsiębiorstwa państwowego Zakład Energetyczny S. w S. i przekształcenia przedsiębiorstwa państwowego Zakład Energetyczny S. w S. w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa wraz z wyciągiem z załącznika wskazującym wykaz składników majątkowych przekazywanych do (...) Sieci Elektroenergetycznych SA, odpis protokołu zdawczo – odbiorczego z dnia 7 lipca 1993 r. dotyczący przekazania przez Zakład Energetyczny S. na rzecz (...) Sieci Elektroenergetycznych stacji i linii elektroenergetycznych 400 i 220 kV oraz innych składników majątkowych. Z przedstawionego odpisu pełnego z rejestru przedsiębiorstw KRS wynikają kolejno połączenie przez przeniesienie całego majątku spółek, w tym Zakładu Energetycznego S. Spółki Akcyjnej w S. (art. 492 § 1 k.s.h.) i podział spółki przez wydzielenie (art. 529 § 1 pkt 4 k.s.h.).

Sąd Okręgowy podzielił pogląd sądu pierwszej instancji o braku podstaw dokonania wpisu w księdze wieczystej (art. 626⁸ § 1 i 2, art. 626⁹ k.p.c.). Stwierdził, że ze względu na wymagania wynikające z art. 31 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca

1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (Dz. U. z 2001 r., Nr 124, poz. 1361 dalej „u.k.w.h.”) podstawą wpisu nie może być kserokopia dokumentu, nawet jeżeli jest poświadczona za zgodność przez pełnomocnika strony i uznał, że wobec niewłaściwej formy przedstawionych dokumentów, Sąd Rejonowy nie miał obowiązku badania ich treści w zakresie wykazania następstwa prawnego po Skarbie Państwa. Wskazał ponadto, że E. SA z siedzibą w G. przedstawiła wprawdzie wypis aktu notarialnego, obejmującego akt przekształcenia przedsiębiorstwa państwowego „Zakład Energetyczny S.” w spółkę akcyjną, który spełnia wymogi dokumentu w oparciu o który może nastąpić wpis, jednak jego treść nie jest wystarczająca dla ustalenia zakresu następstwa prawnego z uwagi na brak wzmianki, że w skład przekształcanego przedsiębiorstwa wchodzi służebność, której dotyczy wnioski. Pozostałe przedstawione dokumenty, tj. zarządzenie Naczelnego Dyrektora Zakładów Energetycznych Okręgu (...) w B., zarządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 1989 r., zarządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 9 lipca 1993 r. są dokumentami urzędowymi, które powinny zostać złożone w oryginale, odpisie lub wyciągu urzędowo poświadczonym przez organ który je wydał, i nie mogą ich zastąpić kserokopie poświadczone za zgodność z oryginałem przez radcę prawnego.

Skargę kasacyjną od postanowienia Sądu Okręgowego w S. wniosła wnioskodawczyni E. Spółka Akcyjna w G. Powołując się na podstawę wskazaną w art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. zarzuciła naruszenie: art. 626⁹ k.p.c. poprzez bezzasadne zastosowanie, polegające na przyjęciu, iż zachodzą przesłanki oddalenia wniosku o wpis Spółki w księdze wieczystej; art. 626⁸ § 1 i § 2 k.p.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie, polegające na błędnym uznaniu, iż z przedstawionych dokumentów nie wynika zakres następstwa prawnego wnioskodawcy; art. 244 k.p.c. i art. 250 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c. oraz art. 31 ust. 1 u.k.w.h. poprzez bezzasadne zastosowanie. W zakresie podstawy kasacyjnej z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. wskazała naruszenie art. 5 ust. 3 ustawy z dnia 5 lutego 1993 r. o przekształceniach własnościowych niektórych przedsiębiorstw państwowych o szczególnym znaczeniu dla gospodarki (Dz.U. 1993 r., Nr 16, poz. 69), art. 8 ust. 2 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych (Dz.U. 1990 r., Nr 51, poz. 298) w zw. z art. 7 ustawy o przekształceniach własnościowych niektórych

przedsiębiorstw państwowych oraz § 3 ust. 1 Zarządzenia Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 9 lipca 1993 r. poprzez błędną wykładnię i przyjęcie, iż zakres następstwa prawnego przedsiębiorstwa państwowego przez Zakład Energetyczny S. SA w S. nie obejmuje ograniczonego prawa rzeczowego w postaci służebności przesyłu obciążającej nieruchomości uczestników w związku z posadowieniem urządzeń elektroenergetycznych, będących jej własnością; art. 93 w zw. z art. 241 ust. 6 Konstytucji RP poprzez niezastosowanie i pominięcie, iż zarządzenia wydane przez właściwe organy administracji rządowej na podstawie ustaw przed wejściem w życie Konstytucji są obowiązującymi aktami prawa wewnętrznego i stanowią źródła prawa wewnętrznego. Skarżąca wniosła o zmianę postanowienia poprzez dokonanie w dziale III Kw nr (...) na rzecz E. Spółki Akcyjnej w G. wpisu prawa służebności przesyłu o zakresie oznaczonym w postanowieniu Sądu o stwierdzeniu zasiedzenia, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie temu Sądowi sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył:

Istota skargi kasacyjnej wnioskodawcy sprowadza się do kwestionowania prawidłowości stanowiska sądu w przedmiocie sposobu wykazywania w postępowaniu wieczystoksięgowym następstwa prawnego po Skarbie Państwa, który nabył poprzez zasiedzenie z dniem 16 marca 1968 r. służebności zbliżone do służebności przesyłu, obciążające nieruchomości stanowiącą własność uczestników. W postępowaniu o stwierdzenie zasiedzenia, przeprowadzonym na wniosek obecnego skarżącego, w oparciu o takie same dokumenty zbadano i ustalono zakres następstw prawnych, potwierdzając jego legitymację do złożenia wniosku jako zainteresowanego w rozumieniu art. 609 § 1 k.p.c. ale, zgodnie z art. 172 k.c., w treści postanowienia wskazano inną osobę, będącą posiadaczem w dacie upływu terminu zasiedzenia. Status wnioskodawcy jako przedsiębiorstwa przesyłowego i wykonującego uprawnienia wynikające ze służebności nie są kwestionowane.

Pojęcie „podstawa wpisu” w rozumieniu ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (Dz. U. z 2001 r., Nr 124, poz. 1361 dalej „u.k.w.h.”) i kodeksu postępowania cywilnego nie ma jednego desygnatu i każdorazowo wymaga wykładni w kontekście danego przepisu. Z jednej strony ustawa wskazuje bowiem, że jej brak stanowi „przyczynę” uzasadniającą oddalenie wniosku o wpis w

księdze wieczystej, inną jak przeszkoda dla dokonania wpisu (art. 626⁹ k.p.c.), z drugiej dokumenty (art. 626² § 3 k.p.c., art. 31 ust. 1 u.k.w.h.). Nie ulega jednak wątpliwości, że „podstawę wpisu” stanowią w istocie czynności prawne, orzeczenia sądowe, akty administracyjne, przepisy prawa, dokumenty urzędowe, dokumenty bankowe lub zdarzenia prawne. Oznacza to że, mimo odwołania w art. 31 ust. 1 u.k.w.h. do pojęcia „podstawy”, przepis ten odnosi się do formy, w jakiej jej istnienie ma być potwierdzone na użytek postępowania wieczystoksięgowego. Dominuje pogląd, że jest to przepis szczególny, który wprowadza wymóg formy minimalnej, tzw. *ad intabulationem*, zastrzeżonej *ad eventum*. Dowodzenie podstawy wpisu dokumentem z podpisem notarialnie poświadczonym nie jest obligatoryjne, gdyż jeżeli przewidują to przepisy szczególne dopuszczalne jest przedstawienie „innej formy dokumentów”. Zestawienie ust. 1 i ust. 2 art. 31 u.k.w.h. oraz, wyznaczającego kognicję sądu wieczystoksięgowego, art. 626⁸ k.p.c. prowadzi do wniosku, że wymienione przepisy statuują zasady formalizmu i wyłączności pisemności postępowania w tym rodzaju postępowania nieprocesowego. Odrębne zasady dotyczą niektórych wniosków wymagających załączenia dokumentów uzyskanych z systemu teleinformatycznego oraz postępowania o założenie księgi wieczystej, w którym nie obowiązują ograniczenia dowodowe przewidziane w art. 626⁸ § 2 k.p.c. (por. rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 września 2001 r. w sprawie prowadzenia ksiąg wieczystych i zbiorów dokumentów - Dz.U. 2001, Nr 102, poz. 1122 ze zm., postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 2010 r., I CSK 222/09, nie publ.).

Kolejne przepisy ustawy odwołują się już do treści dokumentów, odpowiednio nakazując przedstawienie orzeczeń sądu lub „innych odpowiednich dokumentów” wykazujących niezgodność między treścią księgi wieczystej a rzeczywistym stanem prawnym (art. 31 ust. 2), oświadczeń woli właściciela nieruchomości o ustanowieniu ograniczonego prawa rzeczowego, prawa osobistego lub roszczenia (art. 32), „odpowiednich dokumentów” jako sposobu wykazania następstwa prawnego po osobie wpisanej w księdze wieczystej jako właściciel (art. 34). Nie ulega wątpliwości, że ustawa o księgach wieczystych i hipotece nie zmienia reguł wynikających z prawa materialnego prywatnego i prawa publicznego, określających wymogi ważności lub skuteczności czynności prawnej,

zdarzenia prawnego, orzeczenia sądowego lub aktu administracyjnego (w tym co do ich formy). Niepełność regulacji art. 31 ust. 1 u.k.w.h. oraz równoległe posługiwanie się w innych przepisach pojęciem „odpowiednie dokumenty” budzi jednak wątpliwość co do tego, czy także dokumenty sporządzone w formie właściwej dla wywołania, zmiany, wygaśnięcia lub potwierdzenia skutków prawnych następujących *ex lege*, relewantne dla dokonania wpisów (o ile nie ma przepisu wprost określającego, że stanowią samodzielną podstawę dokonania wpisu w księdze wieczystej – jak art. 29 ust. 2 ustawy z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych, Dz.U. Nr 50, poz. 279 ze zm.), muszą być przedstawione w formie dokumentu z podpisem notarialnie poświadczonym, a jeżeli nie, to czy i w jaki sposób można wykazać podstawę wpisu, nie przedstawiając w postępowaniu wieczystoksięgowym oryginałów dokumentów. Co do omawianej kwestii w pierwszym rządzie wskazać należy, że (wbrew poglądom niektórych przedstawicieli nauk prawnych) brak normatywnej podstawy dla zróżnicowania dokumentów wykazujących podstawę wpisu na lepsze („mocniejsze”), jak wypisy aktów notarialnych, i gorsze („słabsze”) jak dokumenty z podpisem notarialnie poświadczonym. Zawsze bowiem muszą być to dokumenty właściwe dla potwierdzenia istnienia materialno-prawnej podstawy wpisu.

Zauważyć trzeba również, że regulacja w tym zakresie nie jest kompletna, o czym świadczy brak przepisu stwierdzającego wprost (poza art. 31 ust. 2 u.k.w.h. odwołującym się do orzeczenia stwierdzającego niezgodność między treścią księgi a rzeczywistym stanem prawnym), że urzędowy odpis orzeczenia sądu lub wypis aktu notarialnego stanowi samodzielną podstawę wpisu w księdze wieczystej. Dopuszczalność oparcia na nich wpisu wywiedziono z innych przepisów postępowania cywilnego i postępowania administracyjnego. Judykatura zgodna jest co do tego, że wymóg notarialnego poświadczenia podpisu pod dokumentem nie dotyczy orzeczeń sądowych i dokumentów urzędowych w rozumieniu art. 244 k.p.c. (por. m.in. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 30 października 1984 r., III CZP 62/84, OSNCP 1985, nr 7, poz. 88). W odniesieniu do dokumentów będących podstawą wpisu do księgi wieczystej przyjęto ponadto, że w postępowaniu wieczystoksięgowym mogą być stosowane art. 244 § 1 i art. 250 § 1 k.p.c. Oznacza to, że jakkolwiek co do zasady dowód z dokumentu urzędowego powinien być

przeprowadzony z jego oryginału, to dopuszczalne jest zastąpienie go odpisem urzędowo poświadczonym przez organ wymieniony w art. 244 § 1 k.p.c., bez względu na to, czy od niego pochodzi, przy czym poświadczenie takie bez ograniczeń dotyczy także dokumentów prywatnych znajdujących się w aktach wymienionego organu (por. cyt. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 30 października 1984 r., III CZP 62/84, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 czerwca 1997 r., I CKN 216/97, OSNC 1998, nr 1, poz. 7, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 kwietnia 2013 r., II CSK 520/12, nie publ.). Przyjęcie powyższego stanowiska legło u podstaw zmiany orzecznictwa, które ostatecznie dopuściło dokonanie wpisu hipoteki przymusowej na podstawie poświadczonego za zgodność z oryginałem urzędowego odpisu tytułu wykonawczego, znajdującego się w aktach organu administracyjnego (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 18 kwietnia 2013 r., II CSK 520/12, OSNC 2013, nr 12, poz. 147, z dnia 30 stycznia 2014 r., IV CSK 243/13, nie publ.).

Przypomnieć w tym miejscu należy, że zgodnie z art. 79 pkt 1 w zw. z art. 96 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Prawo o notariacie (jedn. tekst: Dz.U. z 2014 r., poz. 164, ze zm.) notariusz dokonuje czynności notarialnych obejmujących m.in. sporządzanie poświadczeń, przy czym obejmować one mogą własnoręczność podpisu, zgodność odpisu, wyciągu lub kopii z okazanym dokumentem, datę okazania dokumentu, pozostawanie osoby przy życiu lub w określonym miejscu. Jedynie czynności notarialne, dokonane przez notariusza zgodnie z prawem mają charakter dokumentu urzędowego (art. 2 § 2). Waloru takiego nie ma dokument zawierający potwierdzenie przez notariusza podpisu złożonego w jego obecności na poświadczonym dokumencie lub oświadczenia osoby podpisanej o uznaniu za podpis własnoręczny złożonego wcześniej (art. 96 pkt 1 w zw. z art. 88), w przeciwieństwie do sporządzanego przez niego odpisu, wypisu, wyciągu z dokumentu (art. 79 pkt 7 w zw. z art. 88) oraz poświadczenia zgodności odpisu, wypisu, wyciągu z dokumentu z okazanym dokumentem (art. 96 pkt 2 w zw. z art. 98). W istocie na skutek poświadczenia własnoręczności charakter urzędowy zostaje nadany tylko podpisowi na dokumencie, który w pozostałym zakresie zachowuje walor dokumentu prywatnego, a notariusz nie ma obowiązku badania jego zgodności z prawem (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 19 listopada

2010 r., III CZP 82/10, OSNC 2011, nr 6, poz. 62). Taka kwalifikacja dokumentu wskazanego jako podstawa wpisu w art. 31 ust. 1 u.k.w.h. uzasadnia odwołanie się do art. 129 § 2 i 3 k.p.c., w brzmieniu wprowadzonym ustawą z dnia 23 października 2009 r. o zmianie ustaw w zakresie uwierzytelniania dokumentów (Dz.U. Nr 216, poz. 1676 ze zm.), w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Przepis ten stanowi, że zamiast oryginału dokumentu strona może złożyć odpis dokumentu, jeżeli jego zgodność z oryginałem została poświadczona przez notariusza albo przez występującego w sprawie pełnomocnika strony będącego adwokatem, radcą prawnym, rzecznikiem patentowym lub radcą Prokuratury Generalnej Skarbu Państwa, a zawarte w odpisie dokumentu poświadczenie zgodności z oryginałem ma charakter dokumentu urzędowego. Tożsamość skutku wskazanych poświadczeń oraz odwołanie do reguł kolizyjnych (zasada *lex posterior derogat legi priori*) przemawiają za modyfikacją dotychczasowego stanowiska orzecznictwa i dopuszczeniem jako podstawy wpisu odpisu dokumentu, którego zgodność z oryginałem została poświadczona przez wskazanych pełnomocników procesowych. Taka wykładnia, zgodna z aksjologią zmian dokonywanych obecnie w systemie prawnym, uzasadnia zdaniem Sądu Najwyższego dokonanie kolejnego odstępstwa od zasady legalizmu materialnego, polegającej na uznaniu, że w postępowaniu wieczystoksięgowym wymagania formalno-dowodowe muszą być takie same jak materialno-prawne przesłanki zmiany stanu prawnego, poprzez przyjęcie konsensu formalnego, w myśl którego wystarczające jest przedstawienie dokumentów wykazujących z dużym stopniem pewności istnienie danego stanu prawnego. Dotyczyć ono powinno wykazywania pochodnego następstwa prawnego przedsiębiorstw przesyłowych w sytuacji, w której podstawą pierwotnego nabycia ograniczonego prawa rzeczowego w postaci służebności przesyłu (służebności gruntowej zbliżonej do służebności przesyłu) przez Skarb Państwa było deklaratywne orzeczenie sądowe o stwierdzeniu zasiedzenia. Z tych względów forma dokumentu wskazana w art. 129 § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. powinna być uznana za równorzędną ze wskazaną w art. 31 ust. 1 u.k.w.h. Zbliżone zagadnienie prawne, dotyczące uwierzytelniania w postępowaniu wieczystoksięgowym odpisów z Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego zostało przedstawione Sądowi Najwyższemu, ale ze względów formalnych, postanowieniem z dnia 20

października 2011 r., III CZP 55/11, nie publ., odmówiono podjęcia uchwały. Podkreślić ponadto należy, że zasada efektywności i sprawności postępowania sądowego przemawia przeciwko dublowaniu postępowań i wprowadzeniu wymogu wykazywania następstwa prawnego kolejnym orzeczeniem sądowym ustalającym stosunek prawny (art. 189 k.p.c.), lub usuwającym niezgodność między stanem prawnym nieruchomości ujawnionym w księdze wieczystej a rzeczywistym stanem prawnym (art. 10 ust. 1 u.k.w.h.). W tym stanie rzeczy uzasadniona jest podstawa kasacyjna naruszenia art. 244 k.p.c. i art. 250 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c. oraz art. 31 ust. 1 u.k.w.h.

Nie można odmówić trafności skardze kasacyjnej także w tej części, która zarzuca niedostateczne odróżnienie podstaw następstw prawnych, wynikających z przekształceń organizacyjno-prawnych opartych na aktach prawnych, aktach władczych dysponentów mienia państwowego i innych czynnościach oraz zakwalifikowanie ich wszystkich jako aktów administracyjnych, do których mają zastosowanie przepisy o dokumentach urzędowych. Ograniczona kognicja sądu wieczystoksięgowego obejmuje badanie w oznaczonym zakresie i kwalifikację materialno-prawnej podstawy wpisu, którą mają wykazać adekwatne dokumenty. Jeżeli podstawą taką są przepisy prawa lub jeżeli wyznaczają one część obligatoryjnych skutków prawnych podjętych czynności lub zdarzeń sąd, zgodnie z regułą *iura novit curia*, nie może żądać przedstawienia ich przez stronę, a tym bardziej wymagać złożenia dokumentu w kwalifikowanej formie przewidzianej w art. 31 ust. 1 u.k.w.h. Zasadnie wskazuje skarżący, że oznaczenie źródeł prawa w ustawach zasadniczych uległo zasadniczej zmianie. Wskazanie w art. 93 Konstytucji RP z 1997 r., że uchwały Rady Ministrów oraz zarządzenia Prezesa Rady Ministrów i ministrów stanowią obecnie akty prawne o charakterze wewnętrznym, obowiązujące tylko jednostki organizacyjne podległe organowi je wydającemu, nie uzasadnia odmowy uznania skutków wywołanych przez takie akty w poprzednim stanie prawnym. Wprawdzie nie został wykonany art. 241 ust. 6, który przyznał Radzie Ministrów kompetencję przygotowania projektu ustawy ustalającej w okresie 2 lat od dnia wejścia w życie, które z uchwał Rady Ministrów oraz zarządzeń ministrów lub innych organów administracji rządowej, podjęte lub wydane przed dniem wejścia w życie Konstytucji, wymagają - stosownie do

warunków określonych w art. 87 ust. 1 i art. 92 Konstytucji - zastąpienia ich przez rozporządzenia wydane na podstawie upoważnienia ustawy, albo określającej, które akty normatywne organów administracji rządowej, wydane przed dniem wejścia w życie Konstytucji, stają się uchwałami albo zarządzeniami w rozumieniu art. 93 Konstytucji. Niemniej wobec tego, że Konstytucja, ani inny przepis prawny nie stwierdzają, że wydane akty prawne tracą moc prawną po upływie 2 lat od wejścia w życie Konstytucji przyjmuje się, że zachowują one ważność i skuteczność, jedynie po tym terminie nie mogą stanowić podstawy decyzji wobec obywateli, osób prawnych oraz innych podmiotów (por. wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 20 lipca 2001 r., I SA 415/00).

Jak wskazał Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 30 stycznia 2014 r., IV CSK 252/13 (Biul. SN 2014, nr 5, poz.12) w postępowaniu wieczystoksięgowym Sąd zobowiązany jest do przyjęcia jako podstawy orzekania faktów notoryjnie znanych, takich jak szczególny status Skarbu Państwa, będącego podmiotem abstrakcyjnym o statusie państwowej osoby prawnej (art. 33 k.c.), prowadzącego przed transformacją działalność gospodarczą (dominium) za pośrednictwem przedsiębiorstw państwowych, którym przekazywał majątek państwowy w zarząd i użytkowanie, wyłączność prowadzenia działalności przez przedsiębiorstwa państwowe, których struktury organizacyjne dostosowane były do podziału administracyjnego państwa. Sąd powinien uwzględniać ponadto, że część skutków prawnych podejmowanych aktów administracyjnych i czynności prawnych wynika z aktów prawnych. W szczególności nie zachodzi konieczność udowadniania sposobu dokonywania zmian strukturalnych przedsiębiorstw energetycznych wynikających z ustawy z dnia 5 lutego 1993 r. o przekształceniach własnościowych niektórych przedsiębiorstw państwowych o szczególnym znaczeniu dla gospodarki państwa (Dz. U. Nr 16, poz. 69), akcie wykonawczym w postaci rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 kwietnia 1993 r. w sprawie określenia wykazu niektórych przedsiębiorstw państwowych i spółek o szczególnym znaczeniu dla gospodarki państwa, których przekształcenia własnościowe podlegają szczególnemu trybowi (Dz. U. Nr 33, poz.147 ze zm.), ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne (jedn. tekst: Dz. U. 2012r., poz. 1059 ze zm.) i ich rezultatów. Pierwszy z tych aktów prawnych określał zakres następstwa prawnego spółek

akcyjnych powstałych w wyniku przekształcenia przedsiębiorstw państwowych, wyznaczając także skutki zarządzeń Ministra Przemysłu i Handlu, wydawanych na podstawie delegacji zawartej w art. 2 ust. 1, art. 4 ust. 1 pkt 2 oraz art. 5 ust. 3. Przekształcenia dokonywane na jego podstawie dokonywane były, z wyjątkami wskazanymi w ustawie, na zasadach i w trybie określonym w ustawie z dnia 13 lipca 1990 r. o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych (Dz. U. Nr 51, poz. 498 ze zm.) Następstwem komercjalizacji państwowych przedsiębiorstw energetycznych, dokonanej w oparciu o wskazane akty prawne, a polegającej na przekształceniu przedsiębiorstw państwowych w jednoosobowe spółki akcyjne Skarbu Państwa, które wstępowały w ich prawa i obowiązki, wszelkie prawa majątkowe i niemajątkowe, była sukcesja uniwersalna częściowa (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 1992 r., III CZP 49/92, OSNC 1992, nr 11, poz. 200, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 2000 r., I CKN 324/00, OSNC 2001, nr 6, poz. 96). Dotyczyła ona wszystkich praw składających się na przedsiębiorstwo, choćby nie były wskazane jako jego składniki, także jeżeli strony nie uświadamiały sobie ich istnienia lub przynależności do przedsiębiorstwa. Dopiero wyłączenie części z nich wymagałoby wyraźnego wskazania w akcie podziału przedsiębiorstwa państwowego. Konsekwentnie przyjęto, że co do służebności gruntowych zbliżonych do służebności przesyłu, których powstanie potwierdziło późniejsze deklaratywne orzeczenie sądowe o zasiedzeniu, następstwo prawne dokonane w oparciu o wskazane podstawy należy przyjąć za wykazane już w wypadku przedstawienia wskazanego zarządzenia potwierdzającego zakres następstw podmiotowych i przedmiotowych. Zauważyć ponadto należy, że o ile nabycie wskazanej służebności nastąpiło w sposób pierwotny i nie została ona ujawniona w księdze wieczystej pochodny obrót tym prawem może nastąpić na podstawie umowy (art. 245¹ k.c.) lub innej czynności bądź zdarzenia prawnego, ale jako funkcjonalnie związane z przedsiębiorstwem przesyłowym tylko na rzecz podmiotu, które nabywa prawa rzeczowe bądź obligacyjne do całej lub zorganizowanej części dotychczasowego przedsiębiorstwa, przy czym czynności takie nie muszą indywidualnie oznaczać przenoszonych służebności względem których przedsiębiorstwo jest podmiotem władnym (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 11 października 2012 r., III CSK 316/11,

nie publ., z dnia 30 stycznia 2014 r., IV CSK 252/13). Zakres tego następstwa oznacza także, że nabycie obejmuje wskazane ograniczone prawa rzeczowe bez względu na wiedzę dotychczasowego uprawnionego o ich istnieniu.

Zasadność wywiedzionych podstaw skargi kasacyjnej skutkuje koniecznością wydania orzeczenia kasatoryjnego. Z tych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie w art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. orzekł jak w postanowieniu, pozostawiając Sądowi ponownie rozpoznającemu sprawę rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego (art. 108 § 2 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c. i art. 13 § 2 k.p.c.).